

بررسی مصوبات کمیسیون تلفیق لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور

بند «ه» تبصره «۴» - ردیف‌های ۱، ۹، ۱۰

مقدمه

با توجه به اهمیت برخی از طرح‌های مربوط به بخش آب، در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹، اعتباراتی از محل صندوق توسعه ملی برای سه طرح مرتبط با بخش آب در نظر گرفته شده است. در بند «ه» تبصره «۴» ماده واحده لایحه بودجه سال ۱۳۹۹، مبلغ ۳۵۰ میلیون یورو از منابع صندوق توسعه ملی به طرح‌های بخش آب و آب و فاضلاب از جمله برای طرح‌های آبیاری تحت فشار و نوین، طرح‌های آبرسانی روستایی و عشایری و توسعه شبکه‌های آن و پایداری و ارتقای کیفی آب شرب شهرهای پرتنش مطابق جدول ۱ اختصاص داده شده است.

مخصوص صحن علنی

مشخصات لایحه

دوره دهم - سال چهارم

شماره ثبت:

۶۸۷

شماره چاپ:

۱۷۱۲

تاریخ چاپ:

۱۳۹۸/۹/۱۸

معاونت پژوهش‌های

زیربنایی و امور تولیدی

دفتر مطالعات

زیربنایی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۵۰۱۶۹۱۸

تاریخ انتشار:

۱۳۹۸/۱۲/۵

جدول ۱. میزان و موارد تخصیص از منابع صندوق توسعه ملی برای بخش آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹

عنوان	مبلغ اختصاص داده شده
طرح‌های آبیاری تحت فشار و نوین	تا سقف ۱۵۰ میلیون یورو
طرح‌های آبرسانی روستایی و عشایری و توسعه شبکه‌های آن	تا سقف ۱۵۰ میلیون یورو
پایداری و ارتقای کیفی آب شرب شهرهای پرتنش	تا سقف ۵۰ میلیون یورو

سابقه موضوع و اظهار نظر کارشناسی

در اعتبارات مربوط به طرح‌های بخش آب و آب و فاضلاب مندرج در بند «ه» تبصره «۴» لایحه بودجه سال ۱۳۹۹، پس از بررسی در کمیسیون تلفیق بودجه تغییراتی ایجاد شده است که این تغییرات به شرح جدول ۲ است:

جدول ۲. میزان و موارد تخصیص از منابع صندوق توسعه ملی برای بخش آب براساس مصوبه کمیسیون تلفیق

عنوان	مبلغ اختصاص داده شده
طرح‌های آبیاری تحت فشار و نوین	تا سقف ۱۰۰ میلیون یورو
طرح‌های آبرسانی روستایی و عشایری و توسعه شبکه‌های آن	تا سقف ۱۰۰ میلیون یورو
پایداری و ارتقای کیفی آب شرب شهرهای پرتنش	۰

همان‌گونه که در جدول فوق مشخص است، اعتبارات مربوط به طرح‌های آبیاری تحت فشار و نوین و همچنین طرح‌های آبرسانی روستایی و عشایری و توسعه شبکه‌های آن، کاهش یافته و اعتبارات مربوط به پایداری و ارتقای کیفی آب شرب شهرهای پرتنش به‌طور کامل حذف شده است.

طرح‌های آبیاری تحت فشار و نوین و اعتبارات مربوطه

اعتبارات تخصیص یافته در سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۸ برای سامانه‌های نوین آبیاری رقمی حدود ۷۰،۰۰۰ میلیارد ریال بوده است. اعتبارات مذکور عمدتاً صرف سامانه‌های آبیاری تحت فشار شده است و محل‌های تأمین آن نیز از سه محل درآمد عمومی، سایر ردیف‌ها در قوانین بودجه سالیانه و اعتبارات تخصیص یافته از صندوق توسعه ملی است. نکته مهم قابل ذکر

این است که براساس برخی مواد قانونی برنامه‌های توسعه، سهم چشمگیری از این اعتبارات به صورت بلاعوض به مردم پرداخت شده است. از اوایل دهه ۱۳۹۰ مراجع معتبر داخلی و خارجی نسبت به کارکرد سامانه‌های نوین آبیاری در صرفه‌جویی واقعی آب کشاورزی دچار تردید شدند. از طرفی نیز تبعات توسعه آنها را در افزایش مصرف آب و سطح زیرکشت و تغییرالگوی کشت به سمت گیاهان پرمصرف (به‌خصوص باغی) هشدار داده شد. همچنین این مطالعات عموماً نشان داد که توسعه این‌گونه سامانه‌های آبیاری، درواقعیت امر، یا مصرف آب را بالا برده و یا تأثیری بر مصرف آب نداشته است. همچنین، بهره‌وری آب در واحد آب مصرفی نیز کم‌وبیش ثابت باقی مانده است. استفاده از روش‌های نوین آبیاری در غیاب کنترل تخصیص آب (مانند نصب کنتورهای هوشمند) معمولاً شرایط را بدتر خواهد کرد و سبب می‌شود تا مصرف آب در واحد سطح بالا رود، سطح زیرکشت افزایش یابد، کشاورزان ترغیب شوند تا آب را بیشتر و از منابع آب زیرزمینی عمیق‌تری برداشت کنند؛ نتیجه‌ای که کنترل دسترسی به آب، باید مقدم بر به‌کارگیری روش‌های پیشرفته آبیاری باشد. به همین ترتیب از منظر بهره‌وری آب، این سامانه تفاوت چندانی با آبیاری سطحی ندارد (چنانچه مبنا مصرف واقعی آب باشد، نه برداشت آب). همچنین در توسعه این سامانه‌ها، باید توجه کرد که پیش‌نیازهایی لازم است که مهم‌ترین آنها عبارتند از: امکان مدیریت تخصیص، کنترل افزایش سطح و تغییر الگوی کشت. بدون چنین زیرساخت‌هایی، گزارش‌ها و مشاهده‌ها نشان می‌دهد که توسعه این سامانه‌ها حتی می‌تواند منجر به افزایش مصرف آب نیز شود. یک مصداق مهم در تأیید موارد فوق نیز، عدم بهبود بیلان منفی آب کشور و تراز منفی منابع آب زیرزمینی در طول تمام برنامه‌های توسعه کشور است. توضیح بیشتر اینکه بررسی روند افت منابع آب زیرزمینی به استناد آمار موجود، گویای عدم تأثیر آنها در تحقق اهداف برنامه‌های توسعه برای جبران کسری بیلان منفی کشور بوده است. بدین ترتیب با توجه به مطالب عنوان شده، کاملاً ضروری است تا سیاست‌های صرفه‌جویی آب، تخصیص بودجه‌های عمومی و یارانه‌های مربوط بازننگری اساسی شوند و نهایتاً رویکردهای جدیدی برای جبران کسری مخازن آب زیرزمینی و حفظ پایداری سرزمین مورد توجه قرار گیرند. لذا در رابطه با تخصیص اعتبار از محل صندوق توسعه ملی برای طرح‌های آبیاری تحت فشار و نوین، پیشنهاد می‌شود اعتبارات این بخش حذف شود یا تقلیل یابد. در مصوبه کمیسیون تلفیق میزان اعتبار این ردیف از ۱۵۰ میلیون یورو به ۱۰۰ میلیون یورو کاهش یافته است. **با توجه به مطالب عنوان شده، پیشنهاد اول، حذف اعتبارات این ردیف و پیشنهاد دوم کاهش آن است.**

جمع‌بندی

با توجه به تردیدهای جدی در رابطه با کارکرد سامانه‌های نوین آبیاری در صرفه‌جویی واقعی آب کشاورزی و همچنین برخی تبعات استفاده از این سامانه‌ها از جمله افزایش مصرف آب و سطح زیرکشت و تغییرالگوی کشت به سمت گیاهان پرمصرف، کاملاً ضروری است تا سیاست‌های صرفه‌جویی آب به‌طور جدی مورد بازننگری قرار گیرد. در این راستا پیشنهادهای زیر جهت حذف، کاهش و یا افزایش اعتبارات مربوط به طرح‌های بخش آب و آب و فاضلاب ارائه می‌شود:

پیشنهاد اول: (۱) حذف کامل اعتبارات مربوط به طرح‌های آبیاری تحت فشار و نوین، (۲) تا سقف ۱۰۰ میلیون یورو اعتبار برای طرح‌های آبرسانی روستایی و عشایری و توسعه شبکه‌های آن و (۳) تا سقف ۵۰ میلیون یورو اعتبار برای طرح‌های پایداری و ارتقای کیفی آب شرب شهرهای پرتنش.

پیشنهاد دوم: (۱) تا سقف ۵۰ میلیون یورو اعتبار برای طرح‌های آبیاری تحت فشار و نوین، (۲) تا سقف ۱۰۰ میلیون یورو اعتبار برای طرح‌های آبرسانی روستایی و عشایری و توسعه شبکه‌های آن و (۳) تا سقف ۵۰ میلیون یورو اعتبار برای طرح‌های پایداری و ارتقای کیفی آب شرب شهرهای پرتنش.